

روش

داده‌های مورد نیاز پژوهش با استفاده از روش‌های میدانی و اسنادی و مصاحبه با ساکنان حاشیه نشین شهر دزفول جمع‌آوری شده‌اند.

یافته‌ها

ساکنان مناطق حاشیه نشین شهر دزفول، با تغییر کاربردی زمین‌های کشاورزی به زمین‌های مسکونی، به خصوص بعد از انقلاب اسلامی، موجب سرعت یافتن مهاجرت به محله‌های حاشیه نشین شدند، که با توجه به نرخ رشد جمعیت، تراکم جمعیت بالا بوده و در نتیجه به کاهش سطح سرانه‌ی مسکونی منجر شده است. نتایج نشان می‌دهد که بخش عمده‌ای از سکونت‌گاه‌های غیر رسمی در شهر دزفول ناشی از مهاجرت‌های روستائیان به شهر است. حاشیه نشینان از محله‌ی زندگی خود رضایت بالایی ندارند و نسبت به دیگر ساکنان شهر از احساس تعلق شهروندی کمتری برخوردارند. بهبود زیرساخت‌های کالبدی محله‌ی آنان از اولویت‌های آنان برای بهبود وضعیت‌شان است.

نتیجه‌گیری

ساکنان این مناطق از ویژگی‌هایی همچون، ساخت‌وساز نامناسب، بیکاری، اشتغال کاذب، عدم دسترسی به امکانات رفاهی، بهداشتی و آموزشی، و قومیت‌گرایی برخوردار هستند. کلیدواژگان: سکونت‌گاه‌های غیر رسمی، توسعه‌ی پایدار شهری، آسیب‌های اجتماعی، شهر دزفول

استراتژی‌های رفاهی افراد فاقد اسناد هویتی ساکن در سکونتگاه‌های غیررسمی شهر مشهد

مجید فولادیان^۱، سیدحسین وزیری^۲، جمال طوسی فر^۳

مقدمه

موضوع تحقیق حاضر «بررسی سیاست‌های رفاهی مورد استفاده توسط افراد فاقد سند هویتی ساکن در سکونتگاه‌های غیررسمی شهر مشهد» است. منظور از

۱. دکتر جامعه‌شناس، دانشگاه فردوسی مشهد fouladiyan@ut.ac.ir

۲. کارشناس ارشد برنامه‌ریزی و رفاه اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی

۳. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی

آسیب‌های شهری و سکونتگاهی ۲۰۱

سیاست‌های رفاهی در این تحقیق، فعالیت‌ها و انتخاب‌هایی است که افراد فاقد سند هویتی جهت بهبود یا پایداری وضعیت رفاهی خود در حوزه‌های مختلف رفاهی از جمله ازدواج، اشتغال، مسکن، تحصیل و آموزش، بهداشت و درمان، تفریحات، وسایل ارتباطی و تأمین اجتماعی انجام می‌دهند.

روش

رویکرد این تحقیق، کیفی بوده و برای دستیابی به اهداف تحقیق از روش نظریه زمینه‌ای استفاده شده است. در این راستا، ابتدا با ۲۹ نفر از افراد فاقد سند هویتی مصاحبه نیمه عمیق و نیمه ساختارمند انجام شد و پس از حصول اطمینان از رسیدن به حد اشباع نظری به مرحله کدگذاری و تحلیل نهایی و نگارش رسیدیم.

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها در دو بخش شامل مشکلات و محرومیت‌های افراد فاقد سند هویتی و سیاست‌های رفاهی اتخاذ شده توسط آنها ارائه گردیده است. تحلیل نتایج تحقیق بیانگر آن است که مشکلات و محرومیت‌های افراد فاقد سند هویتی خلاصه می‌شود در «توانایی کم آنها در استفاده از فرصت‌هایی که جامعه برای اعضای دارای مدرک شناسایی فراهم کرده است.» شانس کم تحصیل و ازدواج رسمی، عدم برخورداری از تسهیلات و خدمات رفاهی جامعه، عدم پایداری در اشتغال و روی آوردن به مشاغل کم درآمد و یدی از مهمترین محرومیت‌ها و مشکلات موجود در زندگی افراد فاقد سند هویتی است.

نتیجه‌گیری

افراد فاقد سند هویتی با توجه به شرایط موقعیت ساختاری خود و جهت حل مشکلات و محرومیت‌های خود، اجتماع شبه اشتراکی را تشکیل داده‌اند. این افراد توانسته‌اند شرایطی را در این اجتماع به وجود آورند تا مشکلات خود را حل و سیاست‌های رفاهی متنوعی را در حوزه‌های مختلف، جهت بهبود وضعیت رفاهی خود به کار گیرند.

کلیدواژگان: سیاست رفاهی، افراد فاقد سند هویتی، نظریه زمینه‌ای، حوزه رفاهی، اجتماع شبه اشتراکی.